Valiokunnan lausunto HaVL 7/2019 vp– E 62/2018 vp

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 muuttamisesta Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) kanssa tehtävän yhteistyön ja OLAF:n tutkimusten vaikuttavuuden osalta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 muuttamisesta Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) kanssa tehtävän yhteistyön ja OLAF:n tutkimusten vaikuttavuuden osalta (E 62/2018 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut tiedoksi jatkokirjelmä EJ 14/2019 vp — E 62/2018 vp.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Toni Tiala, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Miia Ljungqvist, oikeusministeriö

Viitetiedot

Valiokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnon HaVL 28/2018 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Asiassa on kyse Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 883/2013 muuttamisesta. Asetusehdotuksen tavoitteena on mukauttaa OLAFin toimintaa Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) perustamisen huomioon ottamiseksi, lisätä OLAFin tutkintatehtävän vaikuttavuutta sekä selkeyttää ja yksinkertaistaa tiettyjä asetuksen säännöksiä. Sekä EPPO että OLAF toimivat molemmat EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi, mutta kummallakin on oma roolinsa.

Valmis
5.0

Neuvoston neuvottelumandaatti on hyväksytty 12.6.2019. Suomen puheenjohtajuuskaudella neuvoston petostentorjuntatyöryhmässä pyritään käynnistämään neuvottelut Euroopan parlamentin ja neuvoston välillä yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi. Asetus on tarkoitus saada hyväksyttyä ennen EPPOn toiminnan käynnistymistä vuoden 2020 lopulla.

Valtioneuvoston kanta

Suomi jatkaa asetusneuvotteluita kirjelmässä E 62/2018 vp vahvistetun valtioneuvoston kannan sekä kirjelmää koskevien hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan lausuntojen mukaisesti.

Neuvostossa saavutettu neuvottelumandaatti on pitkälti linjassa Suomen kantojen kanssa. Euroopan parlamentti taas on ensimmäisessä käsittelyssään laajentanut tarkasteluaan selvästi komission ehdotuksen ulkopuolelle, mikä tulee vaikeuttamaan yhteisen näkemyksen saavuttamista toimielinten välillä.

Suomi pitää välttämättömänä, että EU:n varoja käytetään vastuullisesti ja tehokkaasti. OLAFilla on merkittävä rooli EU:n varoihin kohdistuvien petosten ja väärinkäytösten torjunnassa ja sen toiminnan tuloksia voidaan osaltaan käyttää EU-varojen vastaanottamisen ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen välisen yhteyden varmistamisessa. Nämä näkökohdat tulee ottaa huomioon neuvoteltaessa OLAFin toiminnan uudistamisesta. Suomi katsoo, että nyt käsillä olevassa asetusmuutoksessa tulisi ensi sijassa keskittyä komission ehdotuksen mukaisiin kohdennettuihin toimiin, jotta asetus saadaan hyväksyttyä ennen EPPOn toiminnan käynnistymistä. Asetuksen laajempi uudelleentarkastelu tulisi toteuttaa sen jälkeen. Mikäli tarkastelua päädyttäisiin laajentamaan Euroopan parlamentin ehdotusten suuntaan, tulisi muutosten tukea pyrkimyksiä parantaa OLAFn tutkintatehtävän vaikuttavuutta ja toimintaa sekä selventää ja yksinkertaistaa asetuksen säännöksiä ilman että niillä on olennaisia vaikutuksia kansallisten viranomaisten asemaan tai toimivaltuuksiin. Lopullinen kanta määritellään neuvoston ja Euroopan parlamentin välisissä neuvotteluissa saavutetun kokonaisuuden perusteella.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 muuttamisesta liittyy muun muassa OLAFin ja lokakuussa 2017 hyväksytyllä neuvoston asetuksella perustetun Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) välisten suhteiden järjestämiseen. Hallintovaliokunta on antanut asiassa aiemmin lausunnon HaVL 28/2018 vp — E 62/2018 vp.

Kummallakin virastolla on oma roolinsa EU:n taloudellisten etujen suojaamisessa. EPPOlla on toimivalta tutkia EU:n taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia ja nostaa syytteitä niiden perusteella, kun taas OLAF tekee hallinnollisia tutkimuksia hallinnollisten toimien, kuten takaisinperintöjen, mahdollistamiseksi ja EU:n talousarvioon kohdistuvien lisävahinkojen ehkäisemiseksi. OLAF toimii jatkossakin kaikissa jäsenmaissa, myös niissä, jotka eivät osallistu EPPOn toimintaan.

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2019 vp

Valiokunta pitää tärkeänä, että EU:n taloudellisten etujen suojaamiseen liittyvää lainsäädäntökehystä vahvistetaan ja petostentorjuntaan käytettävissä olevia keinoja hyödynnetään tehokkaasti. Tehokkaan toiminnan ja virastojen toisiaan täydentävän roolin vuoksi on keskeistä muun muassa se, että virastojen yhteistyösuhde on selkeä, virastojen välinen tietojenvaihto toimii ja päällekkäisiä toiminnallisuuksia vältetään. Valiokunta kannattaa tavoitetta saada asetusmuutos hyväksytyksi ennen EPPOn toiminnan käynnistymistä vuoden 2020 lopulla. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että asetuksen mahdollinen laajempi uudelleentarkastelu tulisi toteuttaa vasta sen jälkeen.

Vaikka asetusehdotuksen pääsisältö liittyy OLAFin ja EPPOn välisen suhteen järjestämiseen, sisältää ehdotus myös kansallisten viranomaisten kannalta merkityksellistä sääntelyä. Aikaisempaan lausuntoonsa viitaten hallintovaliokunta pitää olennaisena sitä, että jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten asema säilyy ennallaan ja ettei OLAFin toimivaltaa muuteta. Valiokunta on mainitussa lausunnossaan katsonut valtioneuvoston tavoin, että OLAFin on hallinnollisia tutkimuksiaan toimeenpannessaan jäsenvaltion alueella toimittava jatkossakin yhteistyössä jäsenmaan toimivaltaisten viranomaisten kanssa jäsenmaan lakien puitteissa.

Valiokunta pitää myönteisenä, että neuvoston neuvottelumandaatissa on tehty tarkennuksia suhteessa komission ehdotukseen. Lisäksi asetusehdotuksesta on poistettu viittaus rahanpesun selvittelykeskuksiin ja korvattu se viittauksella kansallisiin toimivaltaisiin viranomaisiin, jotka toimittavat tietoja, ellei kansallinen lainsäädäntö sitä erityisesti estä. Samalla on korostettu myös, että OLAFin on perusteltava pankkitietoja koskevat tietopyynnöt ja niiden on oltava asianmukaisia sekä oikeassa suhteessa käynnissä olevaan tutkintaan ja sen vakavuuteen nähden. Jäsenmaiden olisi tiedotettava komissiolle, mitkä viranomaiset ovat toimivaltaisia toimittamaan tietoja.

Jatkokirjelmän mukaan Suomen puheenjohtajuuskaudella neuvoston petostentorjuntatyöryhmässä pyritään käynnistämään neuvottelut Euroopan parlamentin ja neuvoston välillä yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan parlamentin pyrkimyksenä vaikuttaa olevan tarkastelun laajentaminen alkuperäisestä ehdotuksesta. Valiokunta kiinnittää huomiota valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan, mikäli tarkastelua päädyttäisiin laajentamaan Euroopan parlamentin ehdotusten suuntaan, tulisi muutosten tukea pyrkimyksiä parantaa OLAFin tutkintatehtävän vaikuttavuutta ja toimintaa sekä selventää ja yksinkertaistaa asetuksen säännöksiä ilman, että niillä on olennaisia vaikutuksia kansallisten viranomaisten asemaan tai toimivaltuuksiin. Selvityksestä ei ilmene sitä, millainen vaikutus on olennainen ja kuka sen arvioi.

Nyt arvioitavaan jatkokirjelmään liittyvässä perusmuistiossa tehdään selkoa asian käsittelystä neuvostossa ja Euroopan parlamentissa. Perusmuistiossa ei juurikaan esitetä kannanottoja ase-tusehdotuksen asialliseen sisältöön tai Euroopan parlamentin muutosehdotuksiin. Valiokunta katsoo, että jatkokirjelmä ei siten tarjoa asianmukaista ja riittävää pohjaa ehdotuksen arviointiin kansallisten viranomaisten aseman ja toimivaltuuksien kannalta. Valiokunta katsoo, että ehdotuksesta tulee antaa erikseen eduskunnalle tarkempi selvitys erillisellä U-kirjeellä.

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2019 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 11.10.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne